

18 INTERVIEW

ЖИТОН: ПОЛИТИЧКИТЕ НЕИЗВЕСНОСТИ НАЈВЕРОЈАТНО И ПОН

ПАТРИК ЖИТОН
претставник на ММФ во Македонија

ВЛАДАТА ДА НЕ ГИ КРАТИ ИНВЕСТИЦИИТЕ ЗА СМЕТКА НА СИТЕ НОВИ НАЈАВЕНИ ТРОШЕЊА!

Се надеваме дека македонските партии ќе најдат решение за политичката криза за да се спречи ризикот врз економскиот раст. Сегашната ситуација создава неизвесност, а неизвесноста, генерално, не е пријател со инвестициите и потрошувачката. Во овој момент ние не гледаме никаков конкретен ефект од политичката блокада, но ако тоа се случува за подолг период, некои странски директни инвестиции, но и домашните инвестиции, најверојатно, ќе бидат ставени на чекање, а тоа ќе наштети на страната на понудата во економијата. Политичките неизвесности исто така најверојатно и понатаму ќе ги компликуваат изгледите за членство во ЕУ.

разговарал

Александар Јанев
aleksandar.janev@kapital.mk

Поддршката од страна на монетарната и фискалната политика придонесе кон овие случувања. На надворешен план, новите извозни капацитети создадени од неодамнешните странски директни инвестиции, како и пониските цени на нафтата, исто така, ќе обезбедат поддршка за раст. Во регионот, само економијата на Црна Гора е проектирано да расте со побрзо темпо оваа година

► **Колку овој економски раст може да го подобри животниот стандард на граѓаните? Може ли да се каже дека тие ќе живеат подобро од лани?**

Економскиот раст е потребен за подобрувањето на животниот стандард, но истиот не секогаш дава еднакви придобивки за сите. Периодите на силен раст, исто така, може да бидат периоди на зголемување на нееднаквоста. Тоа е она што се случи во регионот во после 2000 година. Нееднаквоста во доходот и понатаму останува висока во Македонија според регионалните стандарди. Тековното намалување на невработеноста најдобро ќе придонесе за зголемување на доходот и намалување на сиромаштијата доколку работните места се создаваат во сектори со висока продуктивност.

► **Кои се најголемите опасности**

со кои може да се соочи македонската економија?

Постојат одредени ризици со различни веројатности и со различно влијание. За мала отворена економија, каква што е Македонија, надворешните шокови претставуваат секогаш значаен ризик за општите економски изгледи на земјата. Тие главно се однесуваат на силата на економијата во еврозоната и на неизвесности во врска со идниот тек на цените на нафтата. Врз основа на најновите проекции на Светскиот економски преглед на ММФ, и двата ризици се повеќе во нагорна линија, бидејќи растот во еврозоната е проектиран да се зајакне поддржан од ниските цени на нафтата. Исто така, негативен шок може да биде и прелевањето од грчката криза.

Постојат и други глобални негативни ризици, но тие се многу индиректни за Македонија: оние кои се однесуваат на геополитичките тензии, можни изненадувања на патот на монетарната нормализација во САД, како и стагнација и ниска инфлација во развиените економии. На домашна страна, пролонгираната политичка неизвесност може да има негативно влијание врз довербата.

► **Колку ве загрижува политичката криза во Македонија и колку таа**

► **Г-не Житон, најновите проценки на ММФ за македонската економија се пораст од 3,8% годинава што е всушност најоптимистичка прогноза во регионот. На што го темелите овој оптимизам? Од каде ќе дојде овој раст?**

Проектираниот раст е навистина силен. Тој е поддржан од страна на јавните инвестиции во инфраструктурата, континуираното заживување на приватните кредити и постојан пад на невработеноста.

ПАТАМУ ЌЕ ГИ КОМПЛИКУВААТ ИЗГЛЕДИТЕ ЗА ЧЛЕНСТВО ВО ЕУ

20 INTERVIEW

Ако нема зголемување на даноците, потребен е сеопфатен преглед на трошењата

► Какви се вашите оценки за начинот на трошење на парите што ги позајмува Владата? Може ли да се каже дека задолжувањето е економски оправдано со оглед на тоа колку државата вложува во капитални објекти?

Задолжувањето би требало примарно да финансира високо продуктивни трошоци што имаат повисоки стапки на поврат кога ќе дојде време за отплата на долгот. Апелираме за консолидација на јавните финансии кои треба да ги таргетираат непродуктивните расходи и да остават повеќе простор за трошења кои се сериозни потреби за Македонија, како што се тоа развојни проекти, образование и здравствени услуги. Доколку нема промени во даночната политика во правец што ќе доведе до зголемување на приходите, потребен е сеопфатен преглед на трошењата. Претстојниот Преглед на јавните финансии предводен од Светската банка може да биде корисен водич при донесување одлуки во овој поглед. Исто така, клучна област за оптимизирање на економскиот придонес од задолжувањето претставува силна рамка за јавните инвестиции: јасни и транспарентни постапки за оценување, избор, приоритет и следење на јавните инвестициски проекти би требало да овозможат долгорочно повисок економски поврат.

може да ја загрози економијата?

Се надеваме дека македонските партии ќе најдат решение за политичката криза за да се спречи ризикот врз економскиот раст. Сегашната ситуација создава неизвесност, а неизвесноста, генерално, не е пријател со инвестициите и потрошувачката. Во овој момент ние не гледаме никаков конкретен ефект од политичката блокада, но ако тоа се случува за подолг период, некои проекти на СДИ и домашните инвестиции, најверојатно, ќе бидат ставени на чекање, а тоа ќе наштети на страната на понудата во економијата. Политичките неизвесности исто така најверојатно и понатаму ќе ги компликуваат изгледите за членство во ЕУ.

► **Колку ММФ е загрижен од содржината на снимките што ги обелодени опозицијата за состојбите во државниот буџет и начинот на трошење на јавните пари?**

Подобрување на управувањето со јавните финансии и понатаму останува високо на агендата. Ова подразбира фискално известување од висок квалитет, сеопфатно и веродостојно фискално прогнозирање и буџетирање, како и силна рамка за анализа

и управување со фискален ризик. Овие водечки принципи се истакнати во новите Правила за фискална транспарентност на ММФ.

► **Колку сметате дека буџетот може да ги издржи сите последни јавни ветувања на власта за нови вработувања во јавниот сектор, зголемување на социјалната помош, купување таблет компјутери за студентите, повисоки стипендии?**

Буџетските таргети беа промашувани во текот на изминатите години. Ова ја илустрира потребата за веродостојно фискално прогнозирање и силна дисциплина во извршувањето на буџетот. Во однос на овие новонајавени трошења, или се истите обезбедени со тековниот буџет донесен од страна на Собранието, или пак не. Доколку не се обезбедени, ќе треба да се направи некој простор во рамките на постоечкиот лимит за тековни трошоци со цел да се избегне какво било намалување на инвестициските трошоци, како што тоа се случи во минатото. Една од нашите препораки е дека доколку приходите се подобри од очекуваното, парите треба да се користат за намалување на фискалниот

дефицит наместо за зголемување на трошоците. Зошто повикуваме на фискална консолидација? Бидејќи подобрените економски изгледи претставуваат вистинско време да се направи тоа. Доколку во иднина се случи некој економски шок, на владата ќе и бидат потребни одредени маргини за стимулирање на побарувачката без креирање на дополнителен дефицит и доведување на јавниот долг до неodrжливо ниво. Исто така, повеќе од структурна перспектива, политиките треба да се подготват за справување со неизбежни притисоци од постојаните трошоци за пензии и здравствената заштита заради стареењето на населението. Пензиските трошења во Македонија како дел од вкупните трошоци на владата се веќе едни од највисоките во регионот. Ова создава дополнителни ограничувања на фискалната политика и повикува на фискална внимателност.

► **Владата неодамна целосно го отплати долгот кон ММФ, меѓутоа, Фискалната стратегија открива дека задолжувањето во следните две години значително ќе се зголеумва. Министерството за финансии планира да позајми 1,25**

Буџетските таргети беа промашувани во текот на изминатите години. Ова ја илустрира потребата за веродостојно фискално прогнозирање и силна дисциплина во извршувањето на буџетот. Во однос на овие новонајавени трошења, или се истите обезбедени со тековниот буџет донесен од страна на Собранието, или пак не. Доколку не се обезбедени, ќе треба да се направи некој простор во рамките на постоечкиот лимит за тековни трошоци со цел да се избегне какво било намалување на инвестициските трошоци, како што тоа се случи во минатото.

милијарди евра до 2017 година, ќе може ли без проблем да ги обезбеди овие пари?

Финансирањето веројатно ќе се случува како комбинација од издавање домашни хартии од вредност (иако постојат лимити колку банките можат да поседуваат државни хартии од вредност), заеми од меѓународни и европски јавни финансиски институции, како и заеми од меѓународни комерцијални кредитори вклучително и преку запишување на еврообврзници со оглед дека намерата на властите е се повеќе да се потпираат на надворешно финансирање. Потребите за финансирање за оваа година се покриени.

► Овие задолжувања, според владината Фискална стратегија, ќе го зголемат јавниот долг во следните две години над 5 милијарди евра, односно 50% од БДП. Колку ве загрижува ова ниво на задолженост?

Соодветното, безбедно ниво на јавен долг зависи од специфичните околности на земјата, вклучително и од она што стои во позадина на зголемувањето на долгот. Во однос на сегашната политика, долгот на општата Влада и нивоата на долгот на јавниот сектор можеби не се покажуваат неодржливи, но ние гледаме зголемување на ризиците во следниот контекст: упорна ниска инфлација со што се зголемува товарот на долгот во реални услови, високата стапка на долгот во странска валута, се уште високи финансиски потреби во текот на годината, и позабавено враќање кон ниски дефицити. Во контекст на политиката на фиксен девизен курс, неопходна е внимателност за мала и отворена економија, енергетски зависна, во која средствата и депозитите на финансискиот систем, во странска валута, имаат значително учество. Со оглед дека увозот на земјата е поголем од нејзиниот извоз, а приватните капитални приливи остануваат ниски, нивото и валутната структура на задолжувањето на јавниот сектор остануваат клучните фактори на фискална и надворешна одржливост. ■■■

Долгот на корпоративниот сектор изнесува околу 65% од БДП

► Во еден од вашите последни извештаи за Македонија забележувате дека фирмите овде работат во исклучително тешки финансиски услови. Како може да се надмине овој проблем со неликвидноста?

Проблемите со ликвидноста на домашните приватни компании претставуваат ризик за приватните инвестиции и може да и наштетат на транзицијата кон раст пред се предводен од домашниот приватен сектор. Во извештајот на ММФ, ние всушност се повикуваме на поново истражување од страна на НБРМ кое укажува дека билансите на корпоративниот сектор, особено на малите и средни претпријатија, и понатаму се затегнати. Тоа покажува дека долгот на корпоративниот сектор изнесува околу 65% од БДП и во најголем дел се деноминирани во странска валута и со променливи каматни стапки. Тешкотијата за сервисирање на долгот се појавува поизразено кај група на моќни микро претпријатија, која продолжи да објавува загуби во 2013 година. Генерално, се чини дека фирмите работат под силни ликвидносни ограничувања, кога во просек потребно е да се чека околу четири месеци за да се наплати побарувањето. Најмногу беа погодени секторите градежништво и промет со недвижности. Освен олеснетост пристап до банкарско финансирање, навремената исплата меѓу приватните компании како и од страна на јавните институции би го ублажила овој проблем со ликвидноста.

ДОЛГОТ НА ЈАВНИОТ СЕКТОР

ВО МАСЛОТО Е ЗДРАВЈЕТО!

ЛАДНО ЦЕДЕНО МАСЛО ОД ЦРНО СЕМЕ

- го помага искашлувањето, помага при намалување на кашлицата, во третман на бронхијална астма и астматичен бронхитис и во воспаление на синусите
- помага во третман на габични инфекции на носете и габични инфекции на ноктите-рацете, ревматизам и мускулоскелетни нарушувања, псориаза, дерматитис, изгореници
- го зајакнува имунолошкиот систем, ја прочиствува крвта и го штити телото од сите видови болести.
- го поддржува метаболизмот, го подобрува варењето и го намалува нивото на шеќерот во крвта.
- особено е корисен против кикелени, тврда столица, болки во грбот, нервозни тензии, крвен притисок, артритис, глав, сува кожа, опаѓање на косата, сите видови алергии и различни проблеми поврзани со кожата.
- масло кое се препорачува за пиење, по една супена лажица на празен stomak сенес утро
- ова масло можат да го користат и деца, со попла доза од возрастни

Адреса: "Индустриска зона Македонка" бр. 21, 2000, Штип, Република Македонија

Тел: +389 32 393 680

Факс: +389 32 393 681

info@agrofila.com.mk

www.filla.com.mk